MH
270.2
G52

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
DE

COFFEE,

QVAM

CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS
MEDICAE

PRAESIDE

DN. IOANN. GEORG.
GMELIN,

VNIVERSITATIS h. t. RECTORE MAGNIFICO,

MED. DOCT. BOT. ATQVE CHYM. PROF. PVBL. ORD.

FACVLTATIS SVAE p. t. DECANO SPECTATISSIMO,

DOMINO PROMOTORE, PRAECEPTORE
ATQVE PATRONO PIE COLENDO,

AD CAPESSENDVM LEGITIME PRIVILEGIA ATQVE HONORES
IN MEDICINA SVPREMOS,

PVBlico EXAMINI ERVDITORVM SVBMITTIT

A V C T O R

IOAN. CHRISTOPH. SAMSON GEORGII,
Enzweibingensis,

AD DIEM XXII. NOV. H. L. Q. C. ANNO MDCCLII.

TVBINGAE

LITTERIS ERHARDTIANIS.

منشأ

PRAEFATIO.

Miraberis, B. L. conspiciens thema Dissertationis de Coffee; materiam haud magni forsā ponderis Tibi visam, parumque utilem; cum tamen iis, quæ magis profunt, materiis abundemus. Miraberis, quod potus istius laudi, cui totus fere orbis favet, & cujus usus in nostra potissimum Suevia invaluit, adeo, ut inurbanum reputent, invisentes hac potione non ad saturitatem usque expletos dimittere, quin etiam læsa omnibus hospitalitas videatur, ni epulis finitis, Coffee potum hospitibus proponant, quod inquam,

potus hujus magno a delicatis obtento pretio ac laudi, quidquam detrahare mihi sumam. At majorem adhuc Tibi movebit admirationem, quod nimium potus Coffee abusum, non solam quidem febris exanthematicæ, purpuræ dictæ (multum prohdolor apud nos grassantis) causam esse, saltem ad ejus incrementum conferre, dixerim. Noli autem credere L. B. me Coffee potum odio habere, vel hisce intendisse paginis, ut potum hunc, qui adeo in deliciis habetur, detestabilem atque exosum reddere studeam: Quodcunque assumes, egregie falleris: Posterius enim ut efficerem, nimis mihi grave esset, & surdis me potius narraturum fabulam, facile mihi persuasum esset; Sed eo tendit animus, ut, quantum mei valeant humeri & præstantiam hujus potus medice adhibiti & consequentias graves ex abusu ejus oriundas, non nimis difficili ratiocinio demonstrem. Quare enixe me Tibi commendans exopto, ut quamvis non ex omni, ex aliqua saltem parte, Tibi satisfaciam.

AVCTOR.

§. I.

§. I.

Quid Coffee sit, quod alias etiam Coffea, Caffè, Coffi, Cava, Coave, Chavve, Cafe, Cophe, Chohava, Cahvvæ, Cahve, Cove, Kahve, Kahvee, Koffy, Kafe, Cahua, Choava, Bonna vocatur & scribitur, nemo erit, qui nesciat, plurimi enim vel hominum ex plebe perspectum satis habent. Quo autem omnes dissertationem hanc perlegentes, adæquatam descriptionem botanicam adquirant, ex LINNAEI generibus plantarum partes fructificationis, secundum numerum, figuram, situm & proportionem hic recensere non abs re fore existimavi, vid. LINNAEI Gen. Plant. Gen. 169.

CAL. Perianthium quadridentatum, minimum germini insidens.

COROLL. Petalum infundibuliforme. Tubus cylindraceus, tenuis, calyce multoties longior: Limbus planus, quinquepartitus, tubo longior: laciniis lanceolatis: lateribus revolutis.

STAMEN. Filamenta quinque subulata, tubo corollæ imposita.

Antheræ lineares, incumbentes, longitudine filamentorum.

PISTILL. Germen subrotundum: Stylus simplex, longitudine corollæ: Stigmata duo, reflexa, subulata, crassiuscula.

PERIANTH. Bacca subrotunda, puncto umbilicato.

SEM. Bina, elliptico-hemisphærica, hinc gibba, inde plana, membrana involuta.

A LUDWIGIO ad plantas flore perfectæ, simplici, regulari, monoperato, pentantheras, monostylas refertur. vid. Gener. Plant. gen 75.

§. II.

Sponte provenit hæc arbor, præsertim in Arabia felici & Persia; in Americam translata magna in quantitate colitur, neque infrequenter in hortis botanicis & curiosorum reperitur. Variæ nobis afferuntur Coffee species, quæ præstantia valde inter se differunt. Omnium autem optima ex Oriente translata censetur, atque Coffee de Levant appellatur, quæ cæteris minor atque pallidi coloris est, hanc sequitur alia viridiusculi coloris, Javanica dicta, infimæ autem notæ est, cujus semina sunt majora, ex albo flavescencia, & sub nomine Coffee Surinamici venit.

§. III.

Præparationem potus Coffee describere, superfluum omnino quid est, cum vel vinitorum ac rusticorum uxores ea sint imbutæ scientia, ordinis tamen gratia & hoc addam. Fabæ Coffee quantum placet torrentur sub continua agitatione, vel vase aperto vel clauso; ad castanearum colorem ustulatae rediguntur in pulverem, cum aqua coquuntur & decoctum fervens sorbillatur. Quidam cum quidam sine saccharo bibunt, quidam cum quidam sine lacte, alii cinnamomum, alii lignum sassafras, alii radicem liquiritiæ, alii anisum stellatum vel nostras; alii atque alii, alia cum pulvere Coffee permiscunt atque decoquunt, alii lacti vaccino sive cremori ejus folia lauro-cerasi addere ante hosce viginti annos nostra memoria consueverunt, quod lac deinde potui Coffee admiscuerunt, ut gratum illi saporem emulsionis amygdalinæ conciliarent. Vid. *Commerc. litter. Nor.* ann. 1733. hebd. 15. pag. 119. in not. & hebd. 49. pag. 389. hunc vero morem nostra etiam memoria rursus exspirasse notum est, quoniam toxica foliorum lauro-cerasi virtus non tantum aquæ, sed etiam spiritui vini facillime communicatur, cujus rei testimonia amplissima variis in locis idem exhibet commercium. Plurimi sub ebullitione rasuræ cornu cervi tantillum idque non sine omni ratione addunt; hoc enim miculas Coffee innatantes præcipitat, & potui colorem conciliat elegantissimum & pulchre pellucidum.

§. IV.

Porro sunt, qui fabas Coffee crudas intostas aqua decoquunt, eoque decocto per quasdam utuntur hebdomades, magnamque sanguinem purificandi, ventriculum roborandi, obstructionsque præsertim glandularum mesenterii referandi, virtutem hinc sibi promittunt, inter quos præcipue D. ANDRY hancce commendat methodum. Sed vix ac ne vix quidem tales ab eo expectari possunt effectus: Nihil enim præter mucilaginem quandam gelatinæ cornu cervi similem, tantum aliquo insulsiolem & nauseosæ dulcedinis obtinent; reliquum vero & quod optimum, sal volatile & oleum balsamicum, intactum remanet.

§. V.

Ad sequentium meliorem explicationem atque demonstrationem necesse erit partes constitutivas tam fabarum crudarum & tostarum, quam

quam infusi recensere. Cl. ille Chymicus, D. NEVMANN pulcherrime eas, chymica denudavit analysi, & crudum Coffee in naturali suo statu consideratum, 1.) plurima parte terrestri constare reperit, 2.) partibus gummoso-mucilaginosi, 3.) resinosis, 4.) aquosis, 5.) salinis & tandem 6.) oleosis, vid. ejus Prælect. Publ. de IV. subj. diæt. pag. 162. 164. Coffee tostum constat ex terra indissolubili, præcipue gummi, resina, & pauxillo empyrevmatici, unde odor, olei, non minus & sale alcalino fixo. De sale volatili valde adhuc dubitat: Quamvis enim sub destillatione omnem ad id obtinendum curam adhibuerit atque laborem, nil tamen nisi paucas quasdam subtiles observavit strias. Alius autem æque celebris chymicus, LEMERY, magnam se ejus accepisse quantitatem affirmat; sequenti observatione adductus, plus LEMERYO quam NEVMANNO assentio. Quodsi enim Coffee fabas clauso vase, sufficienter, ut libuerit, ustulaveris, vase tunc aperto, tanta circumdaberis nebula, spiculis salinis, volatilibus, sulphureque empyrevmatico prægnante, per os & nares ad pulmones penetrante eisdemque irritante, ut anxie satis respiraveris, tussisque exinde excitata, sat magnam tibi creaverit molestiam: annon hæc observatio salis volatilis quid indicat? Potus Coffee porro inquit NEVMANNVS, nihil est nisi solutio extracti gummosi, oleo subtiliori empyrevmatico paululum infecti. vid. ejusd. præl. publ. de IV. subj. diæt. pag. 187. 188. Resinosæ autem partis quoque quidquam ei inesse, experimentum a SCHARSCHMIDIO allegatum, demonstrat. vid. Medicinischer, Chirurgischer, Berlinischer wöchentlicher Nachrichten 3ter Jahrgang. n. 26 -- 29. 1741.

§. VI.

His igitur præmissis ad virtutum potus nostri modice & medice usitati descriptionem, accedamus. Panaceæ omnino nomine insigniendus est, si omnia ab auctoribus data attributa sufficienti ratione, accuratis observationibus atque constante experientia essent fundata. Pauca modo hic allegabimus. FRANCKEN DE FRANCKENAV in flora sua francica rediviva prædicat, quod ventriculum roboret, humores acidos contemperet atque corrigat, flatus dissipet, crapulam a vino ortam solvat, alvum atque mesenterium aperiat, sanguinis circulationem & transpirationem promoveat, lieni atque hepati con-
ducatur,

ducat, in raucedine, catarrho, coryza valeat, in malo hypochondriaco, in tussē, asthmate, aliisque pulmonum vitiis magnum præstet usum, vim possideat nutrientem & antihypnoticam, tumores scirrhosos resolvat, uterum roboret & ad conceptionem aptiorem reddat, carum, paralyin, debilem memoriam, capitis dolores, stranguriam, apoplexiam &c. curet.

§. VII.

HELLWIG in Lexico suo physico-medico de hoc potu laudat: Quod obstructions solvat, sanguinem attenuet & humores corrigat, quod roboret & nutriat, sudorem atque lotium promoveat, menses pellat, crapulam expugnet, capitis dolores mitiget, spasmos, convulsiones, hydropem, tabem atque scorbutum curet, flatu atque tormina discutiat, memoriæ vires augeat, atque alacres reddat homines &c.

§. VIII.

III. FRID. HOFFMANNVS in Med. Rat. Syst. Tom. I. lib. II. cap. V. §. V. pag. 357. Potus Coffee ait, non modo ob calidam aquam proficius est, sed & insuper terreo suo, amaricante, alcalino, oleoso principio, acido-viscidas sordes ex glandulosa intestinorum crusta eluit acidumque contemperat. In Scholio. Ingens quoque ab hisce potibus fructus est exspectandus, dum omnis generis succos reddunt fluidos, omnia emunctoria aperta servant, sanguinis circulum & hujus beneficio omnes excretiones, præsertim perspirationem promovent. Hæc sufficiant. Quisque ex his perspectum satis habebit, quanto virtutes opere potus Coffee extollant easque exaggerent. Silentio ergo prætereamus ea, quæ præprimis BONTEKOE, LVDOLFFVS, ZORNIVS, MAPPIVS, BAINESIVS, MAISNERVS, STRAVSIVS, multi gallorum alique de ejus usu ac virtutibus tradiderunt.

§. IX.

Ex mea sententia in sequentibus potissimum morbis, adhibitis cautionibus necessariis usum exhibet atque virtutem. In diarrhœa mirum, dysenteria, colica flatulenta, in doloribus capitis ex ventriculo male digerente ortum trahentibus; id quod jam BAGLIVVS in operibus suis pag. 76. annotavit. Cum de Caphe inciderit sermo, inquit, obiter moneo, potionem Caphe esse secretum infallibile, ad tollen-

tollendum capitis dolorem postmeridianum, qui vitio stomachi male digerentis nonnullas post prandium horas venit. Id in innumeris observavi ægrotantibus Romæ. Id in me ipso quotidie observo. - - - Cum stomachus debilis valde sit, tribus post prandium horis, dolore capitis, gravitate, mœrore, vexari incipio, quæ quoniam a stomacho male digerente fiunt, duos vel tres Caphe cyathos haurio, & momento temporis, ac fere ad miraculum, a malis prædictis me statim libero. Ad roborandum ventriculum, juvandam coctionem & somnum profligandum æstimo. Sanguinis circulum & inde dependentes excretionem promovere, concedo. Quando autem & in quibus subjectis tales expectandi sint effectus medicamentosi, vel plus vel minus, de his CL. ALBERTI in dissert. de Coffee potus usu noxio. 1730. fufius scripsit. Hæque sunt virtutes, quas potui Coffee, juxta modo præparato, modice & adæquato tempore adhibito adscribimus.

§. X.

Inter alios a potu Coffee recensitos usus, restat unus adhuc dicendus. Diu nondum est, ex quo potus Coffee antifebrilis, sub nomine germanico, Sieber-Coffee notus, a quibusdam nostrum præscribitur Medicorum. Quid sit & sibi velit, paucis allegabimus. Cortex nimirum Peruvianus notissimus, grosso modo contusus, Coffee tosto pulverisato permixtus, eodem modo aqua decoquitur fontana, quo potus Coffee ordinarius. Sumunt ex gr. Cort. Peruv. pro adulto ℥ss. Coffee tost. ℥j. vel duas, addunt pro re nata Cort. culilab. Cinnamon. ana ℥ss. vel alia quæcunque pro ratione symptomatum; mixta coquunt cum aquæ fontanæ lbj. & mane vespereque addito lacte & saccharo omne quod decoctum est, agrum haurire jubent. Quanta huic decocto Coffee virtus adscribenda sit antifebrilis, nescio: vix ac ne vix quidem quidquam efficit; sed ex ea potissimum ratione Coffee corticem immisceri peruvianum arbitror, ut ingratum hujus atque nauseosum saporem paululum corrigat, & delicatiores ad corticis usum eo lubentius quasi seducantur. Circumferuntur etiam liquores quidam spirituosos, gallicæ genti imprimis maxime usitati, amœnissimo tosti Coffee odore imbuti, multorum palatis maxime arridentes; de hisce nil habemus, quod dicamus; non enim jam nostrum est de liquorum spirituosorum noxis & utilitatibus, quas corpori humano afferunt, prolixius differere; Non tamen diffitemur, admixtum Coffee eo modo nocere non posse, quam nocet in solenni nostro

infuso ; quoniam destillatio impedit , quo minus particulæ Coffee rudiores , obstructionibus materiam præbentes , alembicum transcendere possint.

§. XI.

Progrediamur nunc ad ea , quæ ex abusu potionis Coffee oriri solent incommoda atque mala. Nemo inficias ibit , Coffee abusum summum fere apud nos , sequiorem præprimis sexum , affecutum esse fastigium. Eadem quæ Ill. FRID. HOFFMANNVS de sua , nos de nostra , omni jure asserere possumus patria. Adeo in patria nostra hujus potus usus invaluit , ut quasi Coffee - mania ubivis ferme regnare videatur , quum præsertim fœminæ nobilioris æque ac vilioris sortis , quotidianum illum habeant , & non solum mane , sed etiam post meridiem domi & foris convenientes eundem cupide sorbillent , & se invicentibus omnibus rationum ponderibus persuadere gestiant.

§. XII.

Sed quænam sunt ea , quæ hicce abusus profert incommoda ? MAGLIVVS jam in operibus suis pag. 76. quædam annotavit. Potus nimius Caphe , dicit , capitis morbos producit , vigiliam , tremorem , calorem &c. Duos vidi ex Cophe nimio abusu incidisse in tremorem brachii & debilitatem , statimque convaluisse , ejusdem potione intermissa , nec nisi cum moderamine adhibita.

§. XIII.

NENTER in Physiolog. Cap. IV. Membr. IV. Art. II. Punct. II. §. 28. inquit : Cholericis parum prodest , & facile in iisdem palpitantes cordis ac artuum tremorem producit , imprimis si tempore matutino & vacuo adhuc ventriculo assumitur. Possem hoc confirmare multis exemplis eorum , quos familiariter novi.

§. XIV.

Porro videatur Ill. FRID. HOFFMANN. opusc. med. pract. pag. 500. §. 16. Potum Caffee nemo facile noxium in se pronuntiabit , utpote cum non modo Turcarum , sed & Germanorum solemnis nostris temporibus mos sit , & summo mane & mox a cibo sumto eum in maxima copia assumendi , nihilominus non sine noxa sæpenumero id fieri , experientia multiplici habemus confirmatum. Ejus enim nimius & fere quotidianus usus infirmioribus maxime fœminis valde nocet , quæ nervorum & virium insignem inde debilitatem

tem

tem reportant, dum morbo vel puerperio accedente tam notabilis languor oritur, ut vires symptomatibus evincendis vix ac ne vix quidem sufficiant. Novimus complures quoque viros a frequentiori ejus usu tremorem manuum contraxisse, alios vigilia & sensuum imbecillitate pressos fuisse: siquidem fabæ hæ arabicæ perinde ac aliæ fabarum species, oleo non adeo nervis blando ac amico, sed gravi & adverso sunt imbutæ, quod jam debiles & languidos nervos plus debilitat.

§. XV.

Valde imo probabile est, largiorem potus Caffee nimis concentrati usum nostro jam tempore in sexu sequiori præcipuam existere causam chloroseos: fœminæ enim ut plurimum parum adsumunt potulentorum, ita ut sæpius vix semel intra unius diei dimensum bibant, per quotidianas autem, quæ in corpore fiunt, excretiones multum a massa sanguinis & humorum decedit fluidi, quod nisi restituatur, necessario humores evadunt spissiores, & ad liberiores per minima vascula circuitum minus apti, ad infarctus contra & oppilationes, quæ chloroseos causa, magis existunt idonei. Quodsi autem fit, ut bibant, solo potu Caffee, tanquam nectare, spretis vino, cerevisia, aqua pura, acidulis sese ingurgitant. Quid ergo impedit, quominus statuamus, sanguinem, præsertim fœminarum vitæ otiosæ deditarum earumque, quæ adstrictioris sunt alvi, supra dicto modo spissiore jam existentem, multis heterogeneis, adustis & oleosis imbui particulis, harumque, nisi sufficiens cum ipsa bile per hepatis ductus excretorios fiat separatio, & colorem & qualitatem jam pravæ indolis in pejorem cum tempore immutari?

§. XVI.

Multos adhuc ex abusu hujus potionis oriri posse morbos, res est extra omnis dubitationis aleam posita, quos omnes allegare eorumque originem demonstrare, spatium nimis foret angustum. Plura evolvi possunt in Dissertatione D. PLAZ de potus Coffee abusu, catalogum morborum augente, resp. J. G. GLEDITSCH 1733. Lipsiæ. Indicasse nobis sufficit §. V. Caffee tostum ejusque infusum resinosis, empyreumaticis, calidis & sanitati ut plurimum non conducantibus, quoad maximam partem indissolubilibus & nisi mere terrestribus, respectu tamen fixioribus, gummosis, spissioribus atque gravioribus constare partibus. Quid vero quæso boni hæ producant in corpore humano? cum insuper solo jam potu non contenti fabas

toftas comedant, atque fedimentum avide multi deglutiant. Unde obftructiones, anxietates circa præcordia, cordis palpitationes, tremor artuum, pallor faciei aliaque incommoda.

§. XVII.

In præfatione dixi, me nimium potionis Caffee abufum non qua folam quidem & primariam accusare purpuræ caufam, faltem ad incrementum ejus conferre effe perfuafum; id quod explicandum atque probandum mihi adhuc incumbit. Quo autem eo clarius hoc atque diftinctius demonftrem, de purpuræ ætate atque genefi quædam funt præmittenda.

§. XVIII.

Purpurata febris, poftquam circa annum 1652. Lipfiæ primum cœpit, fucceffive adeo vires fumsit & longe lateque processit, ut in plurimis Germaniæ minimum locis jam nota fit atque folennis. Anno MDCCXXIII. primum comparuit Francofurti ad Moenum. In Württembergia nofttra & Tubingæ imprimis vetus fama fert, morbum in nobili quodam Saxone anno circiter hujus feculi XVIII. primum fuiffe obfervatum. vid. MAGNIF. DN. PRAES. Diff. de febre miliari §. VI. Differunt ratione ætatis inter fe Auctores: Quidam purpuram veteribus quibusdam jam a feculis fatis cognitum fuiffe morbum contendunt, quidam & recentiores potiffimum à nonaginta vel centum annis demum invaluiſſe affirmant. Solum ex recentioribus audiamus KRVGERVM in feiner Natur-Lehr dritten Theil, pag. 223. §. 217. dicentem: Diefte Krankheit, ſcil. purpura, iſt den Alten entweder gar nicht oder wenig bekannt gewesen, wie ſie dann auch in einem Lande gewöhnlicher als in dem andern iſt, und wer an dem Friſel zum Ritter werden wolte, der würde ſeinen Feind nicht in Rußland oder Schweden, ſondern in Sachſen auffuchen müſſen. Kurz, es ſcheinet, daß das Friſel eine Erfindung der neueſten Zeiten ſey, weil man nur ſeit 100. Jahren etwas davon gewußt hat; und den Aerzten iſt dadurch der Vortheil zugewächſen, ihre Wiſſenſchaft mit einem neuen Capital zu bereichern. In dem 2ten Theil pag. 324. §. 169. Und was ſoll man von dem Friſel ſagen, welches eine Krankheit iſt, die die Menſchen ſelber hervorzubringen in unſern Tagen die Geſchicklichkeit gehabt haben, und welche nun dergeltalt zur Mode geworden, daß es beſonders hier in Sachſen bey dem Frauenzimmer, wann ſie

sie sich im Kindbette befinden, fast nothwendig zu seyn scheint? (non de Saxonis solum, sed de Suevicis quoque hoc dicere licet) Ich rede nicht von gemeinen Leuten; dann diese haben die Ehre nicht eine Krankheit zu bekommen, die eine Tochter einer sehr fruchtbaren Mutter, dergleichen eine übermäßige Zärtlichkeit ist, genennet werden könnte. Gewis vornehme Leute thun sehr wohl, daß sie sich in allen Stücken von dem Pöbel zu unterscheiden suchen. Der gemeine Mann ist beständig gesund, ware es also nicht nöthig, sich neue Krankheiten zu verschaffen, um an einer so nothwendigen Sache niemals einen Mangel zu haben. Daß aber in der That das Grisel eine Krankheit seye, welche unsere Vorfahrer entweder gar nicht, oder doch nicht so häufig gehabt, bezeugen die Nachrichten der Arzney-Verständigen aus älteren Zeiten. Dann man wird finden, daß das Grisel nur so lange Mode gewesen, als das Caffee trinken gemein geworden.

§. XIX.

Ex his oritur quaestio, quam diu Coffee potatio moris sit? NEVMANNVS multis de hac materia perlectis libris atque scriptis, certissima fide niti asseverat, fructum Coffee anno MDCL. primum Massiliam transmissum, post in Angliam & Hollandiam demum & ad nos esse translatum. Triginta & quod excedit sunt anni, uti MAGNIF. DN. PRAESES mihi retulit, ex quo hic Tubingæ potatio hujus infusi inchoata est. Quo vero anno ex. gr. Lipsiæ, Francofurti &c. primo huncce potum gustaverint, me fugit, cum nec NEVMANNVS, nec alii quandam de eo faciant mentionem, præter id, quod præcedenti §. XVIII. allegatus KRVGERVS generaliter ait. Tantum saltem ex hoc colligere licet, quod, cum anno MDCLII. Lipsiæ primum purpura innotuit, & ex eo tempore per totam Germaniam sese extendit, teste Ill. FRID. HOFFMANNO, Coffee autem ejusque potatio in Gallia & Anglia octoginta vel centum, in Germania autem nostra quinquaginta vel sexaginta annis invaluit, quod, inquam, haud magna ætatis purpuræ & Caffee potus differentia intercedat; consequenter quod Caffee potus ad purpuram procreandam non parum ratione temporis & ætatis utriusque potuerit conferre.

§. XX.

Ad rem vero eo melius enucleandam & scopum præfixum consequendum, internas nunc purpuræ causas indagabo. Sed hic hæret

aqua ! omnes enim inter se differunt Auctores atque dissentiunt ; unusquisque aliam fovet sententiam , nec ex observationibus , nec ex cadaverum sectionibus satis perspectas eas habemus. Tutissimum igitur fore arbitror , si cum Viris quibusdam Celeberrimis atque Illustrissimis sentiam , & demonstrem , an infusum Coffee vel potius ejus abusus tales producere valeat effectus , nec ne. Sub abusu autem non ea tantum intelligimus , quæ in fine §. XVI. allegavimus , sed injustam quoque præparationem , si videlicet aut fabæ nimis sunt tostæ , aut nimia quantitas ad infusum adhibetur , aut tempus ad subsidendum necessarium negligitur , aut etiam si inconvenienti tempore sorbillatur.

§. XXI.

MAGNIFICVS DOMINVS PRAESES in Dissert. de febre miliari, resp. Dn. Lic. VARENBUËLERO 1752. §. XXVIII. p. 25. ait: Summa verisimilitudine gaudet , causam papularum miliarium in corpore latere & provenire ab ipsa febre , quæ materiam criticam ad peripheriam corporis pellere annititur , ibi autem expellere nequit , sive hoc vitio liquidorum transmittendorum , sive canalium transmittentium , sive utrorumque fiat ; In liquidis transmittendis vix culpam latere posse , cum tenuissima sint ; Canales itaque forte esse obstructos , in quibus coercetur hæc materia. Infusum autem Coffee nihil esto , nisi solutio extracti gummosi pauxillo resinæ & olei empyreumatici subtilioris imprægnati. Num autem partes hæc in corpore humano adeo secernantur , ut nec quidquam earum liquidis per canales transmittendis permisceatur ? Num partes gummosæ & resinosæ , licet solutæ , humores nostros a natura omnino tenuissimos , non quadam imbuant tenacitate atque densitate , ut isti humores ad transitum per vasa minus sint idonei ? Vix ac ne vix quidem quadam gaudet probabilitate. De partibus terrestribus nil dicam , quisque enim satis perspiciet , eas ad canales quoscunque obstruendos , non parum conferre.

§. XXII.

Causa purpuræ rubræ materialis est , serum impurum , falsum , acre , sulphureum , excrementitium ; alba vero & acuta miliaris , a lymphæ & succo nutritio ad acido-vappidam , putridam naturam accedente , suboritur. Causæ remotæ sive procatacticæ omnia ea sunt , quæ succorum abundantiam ingignunt. Evenit autem hoc in iis , qui lauto & pollucibili victu , item qui potu parco , crasso , & aqua impura & squalida utuntur , qui alvum gerunt strictiorem , qui
vigiliis

vigiliis & meditationibus impensioribus robur atterunt. &c. &c. Hæc sunt verba Ill. FRID. HOFFMANNI. Quodsi nunc ea, quæ Ill. hic Vir, & ea, quæ nos §. V. de Coffeæ tosto ejusque infuso & §. XVI. & XX. de ejus abusu diximus, paulo adcuratius perpendamus, facile patebit, terram illam indissolubilem, partem illam & gummosam & resinofam & salinam, oleum empyrevmaticum tam crassum quam subtile, non posse non sordes in corpore gignere humano atque humores immutare adeo, ut necessario propria vi sua a centro ad peripheriam expellente & exæstuante, tales tandem protrudant pustulas, quales in alba & rubra conspiciuntur purpura.

§. XXIII.

Ad producendam purpuram dicit KRVGER in seiner Natur-Lehr 2ten Theil, pag. 325. omnis cardo in eo præcipue vertitur, ut tenax quædam materia in poros impellatur, pori autem ad ejus transitum non satis sint aperti. Quod nunc ad Coffee infusum spectat, demonstravi, id plurimam partem ex solutione partium gummosarum constare, quæ ad cutis poros deferuntur, ibique tam diu libere permeant, quam diu satis sunt aperti, cum autem a minimo quocunque aëris frigidiusculi attactu occludantur, fieri solet, ut materia hæc, per insensibilem modo transpirationem sensim & sensim educenda, in poris hæreat atque pruritus pariat.

§. XXIV.

Quotidianæ & experientia & observationes docent, non plebejos & inopes, aqua pura vel lacte, vel vino sese reficientes, purpura infestari, & si contingat, rarissimum esse exemplum, sed honoratiores, opulentos, qui laute vivunt, & potus calidos in deliciis habent. Multos autem purpura jam esse correptos, qui nunquam Coffee viderunt, haud negaverim, nec contendam, purpuram, prius quam Coffee potatio moris facta est, morbum fuisse plane incognitum, sed in hac perstare mihi licebit sententia, quod ratione purpuræ Coffee potatio valde suspecta, & nisi ejus causis proximis, tamen remotis procatarcticis omni jure sit adnumeranda.

§. XXV.

Quæstionem, an infusum Coffee cum vel sine lacte, cum vel sine saccharo sit usurpandum, uniuscujusvis gustus optime decidet; acredine tamen in ventriculo & multo muco atque pituita in pectore laborantibus, consultius duco, si nullum lac & parum sacchari addant.

dant. Quando maxime conducatur, an mane, an statim post prandium, an præteritis antea horis quibusdam, an noctu, propter varietatem subjectorum difficile est determinatu. Plura de his in Dissert. Cl. MICH. ALBERTI, resp. GRIMMANN, de Coffee potus usu noxio, 1730. §. IV. pag. 23 - - 26. Duobus vel tribus post prandium horis optimum esse in me ipso expertus sum, & multi jam mihi retulerunt, quod hoc tempore eo usi cordis palpitantes, anxietates circa præcordia & artuum tremores vel plane non vel saltem multo minori gradu, quam mane obseruarint.

Optandum omnino esset, ut quilibet suæ magis prospiceret sanitati, & paulo majori mentis trutina perpenderet, quam longe nos a diætâ majorum, qui provectiorem ætatem assecuti sunt, aberremus. Plurimi certe morbi nos invadentes a solis diætæ erroribus suam trahunt originem; Quot & quantos modo ratione potulentorum, quotidie committimus? Certe

Sanior esse potes, si cum moderamine potes.

Non quantum velis, sed quantum debeas, non quid cupias, sed quid conveniat; sed sua quemque trahit voluptas, & hic terminus esto!

T A N T V M.

PRAENOBILISSIMO ET DOCTISSIMO
HVIUS DISSERTATIONIS AVCTORI
P R A E S E S.

In laudes Tuas, quas studio Tuo indefesso Tibi comparasti, vel & hac dissertatione conscribenda omni nomine promeritus es, amplius ut excurram, non opus esse censeo. Res ipsa loquitur. Voluisti publicum eruditionis Tuæ specimen edere. Quare nihil plane mutare e re visum est, ut Tuum id specimen citra ullam veritatis dissimulationem agnoscant omnes. Equidem nollem in omnibus Tecum sentire. Videris mihi sale volatili infusi Coffeæ aliquanto nimis esse liberalis. Tempora etiam purpuræ & potus Coffeæ nimium adhuc a se invicem dissentire videntur, quam ut consensus eorum ea ratione extorqueri queat, quum Tu optas. Nihil tamen obstat, quo minus laudem conatus Tuos & Optimo, eoque maxime Reuerendo Parenti Tuo & venerandæ Matri honores filii ex animo gratuler, Tuoque me ulterius amoris commendem. Vale. Scripsi d. XVII. Novembr. c1010cclii.